

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ,
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ
ΤΟΥ 2022

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ ΑΝΝΟΥΛΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΠΠΟΥ ΘΑΝΑΣΗ

Προλεγόμενα

Γιατί, άραγε, θέλησα, τώρα, «στα γεράματα» να συγγράψω σκέψεις και ιδέες αυθορμήτως και όπως τύχει; Η πρώτη απάντηση πάνω σ' αυτό θα μπορούσε να είναι πως εξαιτίας απουσίας γεγονότων και συμβάντων άξιων λόγου –στα οποία να έχω άμεση ή και έμμεση συμμετοχή– καταφεύγω σε ...σκέψεις, σε στοχασμούς. Πως αναπληρώνω, δηλαδή, τοιουτοτρόπως, την αδράνειά μου φαντασιακά (αν συμβαίνει αυτό, σας υπόσχομαι ότι δεν θα αφηγηθώ ψευτιές και επινοημένες κατασκευές)! Όμως, για να είμαι ακριβής, μπορεί να μη σας απασχολήσω με εξωτερικά γεγονότα, περιστατικά και πεπραγμένα αλλά θα σας αποζημιώσω, ελπίζω, αναφερόμενος σε «γεγονότα εσωτερικά» που έχουν λειτουργήσει στο συνειδητό αλλά και ασυνείδητο τμήμα του εαυτού μου. Μη μου πείτε ότι δεν γνωρίζετε πως, καθημερινά, συμβαίνουν **εντός μας** «γεγονότα» και καταστάσεις ιδιαίτερης σημασίας που αποτυπώνουν με ειλικρίνεια και, κάποιες φορές, οδυνηρά –θέλουμε δεν θέλουμε– διαδρομές του βίου μας, θετικές, αρνητικές, πολλές φορές, καθοριστικές γι' αυτό που είμαστε ή γι' αυτό που θέλουμε να γίνουμε! Και, μια άλλη σκέψη, σχετικά με το αρχικό ερώτημα –γιατί να συγγράψω σκέψεις και στοχασμούς– θα μπορούσε, επίσης, να είναι πως, έτσι, εξακολουθώ να αισθάνομαι ζωντανός. Πως παραφράζω, δηλαδή, τη ρήση του Γάλλου φιλοσόφου Ντεκάρτ, **cogito ergo sum** (σκέφτομαι, άρα, υπάρχω), με δική μου ρήση, (έστω και

αν δεν μείνει στην ιστορία(!)), «συγγραφέω, άρα, υπάρχω»! Βέβαια, δεν παραγνωρίζω, ούτε και κατακρίνω εκείνον που θα υποστήριζε ότι σε κάθε πράξη συγγραφής υποκρύπτεται η εγωιστική επιθυμία του συγγράφοντος, η ματαιοδοξία του να αφήσει κάποιο αποτύπωμα, κάποιο ίχνος ότι πέρασε από τη ζωή αυτή, ότι υπήρξε... Έστω! Ακόμη και αν είναι έτσι, αν, δηλαδή, ο εν λόγω αντιρρησίας έχει δίκιο, τη σκέψη αυτή δεν τη βρίσκω κατακριτέα. Αντίθετα, τη θεωρώ θεμιτή, αφού θεμιτή θεωρώ την επιθυμία τού όποιου συγγράφοντος να αφήσει στους επόμενους το ίχνος της ύπαρξής του. Τι άλλο είναι αυτό από τον απέλπιδα αγώνα του ατόμου να υπερβεί το **θάνατο**; Ψευδαίσθηση, ασφαλώς, αλλά αναπόφευγο συστατικό του αέναου υπαρξιακού αγώνα του ανθρώπου, αφού το θάνατο, κυριολεκτικά μιν, δεν τον αποφεύγεις, μεταφορικά, δε, ποιος, άραγε, θα σε θυμάται ύστερα από 50, 100 χρόνια; Πιστεύουμε, φαίνεται, ότι κάποιοι, στο μακρινό μέλλον, ύστερα από εμάς, θα διηγούνται ιστορίες για εμάς! Τι χαριτωμένη ψευδαίσθηση! Εκτός, βέβαια, αν έχουμε μεγαλουργήσει στο βίο μας, όπως ένας Αριστοτέλης, ένας Μέγας Αλέξανδρος, μια Σαπφώ, μια Υπατία, μια Κιουρί, ένας Λεονάρντο ντα Βίντσι, κλπ. Ούτως ή άλλως, ο θάνατος αποτέλεσε και εξακολουθεί να αποτελεί, άμεσα ή έμμεσα, κάρριο στοιχείο της φιλοσοφίας, αρχαίας και νεότερης, ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα ρεύματα και τυπολογικές ταξινομήσεις. Ποιος είπε, μάλιστα, ότι η φιλοσοφία δεν είναι τίποτα άλλο από μελέτη του θανάτου;

Όμως, η πραγματική απάντηση στο ερώτημα 'γιατί συγγραφέω το εν λόγω μικρό κείμενο' περιέχεται στον τίτλο. Πρόκειται για γράμμα, δημόσια επιστολή, στην εγγονή μου Αννούλα. Ό, τι ακολουθεί, δηλαδή, είναι ένα γράμμα - μήνυμα, δημόσιο, προς τη λατρεμένη μου εγγονή. Είναι μια προσπάθεια να φέρω την Αννούλα σε μια πρώιμη επαφή με καταστάσεις, χαρακτήρες και διλήμματα που πιθανόν θα συναντήσει στη ζωή της ώστε να είναι σε θέση να τα διαχειριστεί ρεαλιστικά και δόκιμα και, ταυτόχρονα, να απαντήσω σε ερωτήματα που μου έθετε, κατά καιρούς,

από πολύ μικρή ηλικία, ερωτήματα που γίνονταν όλο και πιο οξυδερκή και απαιτητικά όσο μεγάλωνε¹.

Η αφήγηση, ουσιαστικά, εκφράζει στιγμές και σκέψεις και νοήματα από τις εμπειρίες της ζωής μου, **από το δικό μου οδοιπορικό στην κοινωνική πραγματικότητα, πλέον του μισού αιώνα, αφήγηση που σε αρκετά σημεία απαντά σε ερωτήματα που μου απευθύνει η Αννούλα δίκην ‘συνέντευξης’.** Πιστεύω, βέβαια, ότι η πείρα, ειδικά η κοινωνικοπολιτική και η πολιτισμική (σε αντίθεση με την επαγγελματική), δύσκολα μεταδίδεται, δυσκολότερα διδάσκει και αμφιβάλλω αν μορφώνει. **Μπορεί, όμως, να συνιστά ένα παράδειγμα που να ενεργοποιεί περαιτέρω απορίες και στοχασμούς και να παρακινεί σε βαθύτερη διερεύνηση. Να συνιστά ένα έναυσμα για στοχασμό και ίσως να αναμοχλεύει συναισθήματα.** Αυτόνοητο, είναι, ασφαλώς, ότι ο τρόπος που εγώ βίωσα τις διάφορες καταστάσεις και οι σκέψεις που ο δικός μου νους και η δική μου ιδιοσυγκρασία «παρήγαγαν» **στη συνάντησή μου με όψεις της ελληνικής κοινωνικής πραγματικότητας δεν σημαίνουν ότι είναι, οπωσδήποτε, ο σωστός τρόπος και οι σωστές σκέψεις. Δεν πρόκειται για «κανόνες» προς συμμόρφωση!** Ουδόλωζ! Μάλιστα, κά-

1. είναι μια ‘συζήτηση’ που θα ταίριαζε να κάνω με σένα Αννούλα όταν θα ήσουν στην ηλικία των 15 - 16 χρονών που, όμως, εγώ, τότε, δεν θα υπήρχω και γι’ αυτό **προλέγω εδώ όσα δεν θα προφτάσω να σου πω.** Αν και αυτόνοητο, διευκρινίζω ότι δεν ‘διδάσκω’ εδώ ούτε κοινωνιολογία ούτε ψυχολογία ούτε πολιτική συμπεριφορά κλπ. Την εμπειρία μου και τις δικές μου σκέψεις, συμπεριφορές και επιλογές (θετικές ή αρνητικές), σε διάφορες φάσεις της διαδρομής μου στη ζωή, αναστοχάζομαι, αναδεικνύοντας, έτσι, όψεις της ζωής μας σήμερα, που, εδώ, σκιαγραφούνται συμπυκνωμένα, με την ελπίδα να συνιστούν χρήσιμο ‘υλικό’ για επεξεργασία, τόσο **από σένα, Αννούλα, όσο και από κάθε άλλο νέο με στόχο τη συνειδητοποίηση και τη ρεαλιστική διαχείριση του κόσμου στον οποίο θα ζήσετε εσείς τα σημερινά παιδιά.** Επιπλέον, όσα ακολουθούν συνιστούν τον κώδικα αξιών βάσει του οποίου πορεύτηκα εγώ στην κοινωνία και, επομένως, είναι οι δικές μου αλήθειες που αν χρησιμεύσουν και σε σένα, Αννούλα –και όχι μόνο– τότε, το ‘γράμμα’ μου θα έχει βρει κάποια δικαίωση.

ποιες επιλογές μου, αντιδράσεις και ενέργειές μου σίγουρα είναι προς αποφυγή. 'Διδάσκουν', δηλαδή, αρνητικά! Ούτε, ακόμη, σημαίνουν, όλα αυτά, ότι εμπεριέχουν όλες τις απαντήσεις στα υπονοούμενα ή ρητά διατυπωμένα ερωτήματα. Κάθε άλλο. Ίσως, όμως, όσα ακολουθούν, να συνιστούν ωφελήματα για το νου και την ψυχή της Αννούλας και κάθε νέου ανθρώπου. Υποχρεωτικά, στο εν λόγω κείμενο, θα αναφέρομαι στον εαυτό μου αλλά αυτό δεν είναι παρά το 'σκηνικό' για να αναδειχτούν καταστάσεις, σκέψεις, συμπεριφορές και ρητές ή υπόρρητες αξίες. Με τις αυτονόητες, πλην, απαραίτητες αυτές διευκρινίσεις **έχω, τώρα, τη χαρά να εκπληρώσω ένα τελευταίο καθήκον μου ως παππούς και να παρακαλέσω την Αννούλα να στοχαστεί για κάθε νόημα που περιέχεται στο κείμενο που ακολουθεί και, τότε, ίσως, θα αισθάνεται την παρουσία μου δίπλα της, όπως τότε που ζούσα! Θα την παρακαλέσω, ακόμη, να επανέρχεται στο κείμενο αυτό όποτε αισθάνεται η ίδια ότι έχει ανάγκη να 'μιλήσει' με τον εαυτό της....**